

Doktor Robert Woodsile

1 Fi-fa-fo-fum

Sa tead kahte asja. Üks on see, et sa olid seal. Teine on see, et sa ei saanud seal olla.

Nende kahe ühitamatu tõe koos hoidmiseks läheb vaja žonglöörioskusi. Ühtlase rütmi hoidmiseks vajab žonglöörmuidugi kolmandat palli. Selleks kolmandaks palliks on aeg – see hüpleb palju pöörasemalt, kui keegi meist arvatagi oskab.

Kell on viis hommikul. Tead seda tänu oma magamistoale seinal olevale patareidega kellale, mis tiksub nii valjusti, et pead seda mõnikord padjaga vaigistama. Aga samal ajal, kui kell on viis hommikul, on see kusagil Hiinas viis öhtul – tõestades, et ühitamatud tõesed pole globaalselt võttes sugugi vastuolus. Ometigi oled sa mõistnud, et alati ei ole mõtete Hiinasse läkitamine sugugi hea.

Sinu õde magab kõrvaltoas ja tema kõrvaltoas omakorda vanemad. Isa norskab. Varsti tonksab ema teda nii kõvasti, et isa keerab teise külje ja norin võib kuni koidikuni lakata. See on nii tavaline ja mõjub hästi rahustavalt.

Üle tänava naabril hakkab tööle vihmuti – see visiseb nii valjusti, et summutab koguni kella tiksumise. Lahtisest aknast immitseb vihmuti tekitatud vine kergelt kloorist ja tugevalt floorist hõngu. Kas pole tore teada, et naabruskonna muruplatsidel on terved hambad?

Vihmutivisin ei ole ussisisin.

Ja õe toa seinale maalitud delfiinid ei saa sepitseda surmaplaane.

Ja hernehirmutise silmad ei näe.

Vaatamata sellele leidub öid, mil sa ei saa und, sest need asjad, millega sa žongleerid, nõuavad sinult täielikku kesken-dumist. Sa kardad, et võid ühe palli maha pillata, ja mis siis saab? Sa ei söanda sellest hetkest edasi mõelda. Sest sealsamas ootab kapten. Ta on kannatlik. Ja muudkui ootab. Alati.

Kapten oli juba enne laeva.

See teekond algas temaga koos. Sa kahtlustad, et see lõpeb koos temaga ja kõik vahepealne on tuuleveskite püülijahvata-mine, mis võib samahästi olla hiiglaste kondipeenestamine, et endile leiba teha.

Käi vaikselt, muidu äratad nad üles.

2 Jäädavalt seal all

„Pole teada, kui sügavale see viib,“ ütleb kapten, tema vasak vunts väriseb nagu rotisaba. „Lasku sellesse tunnetamatusse süvikusse ning sa ei jõua põhjani jõudmist ära oodata.“

„Aga see süvik on ära mõõdetud,“ söandan ma märkida. „Inimesed on seal põhjas käinud. Ma tean juhtumisi, et selle sügavus on 10,9 kilomeetrit.“

„Tead?“ osatab tema. „Kuidas võib sinusugune lõdisev, ala-toidetud kutsikas teada midagi, mis jääb tema niiskest ninast

kaugemale?“ Siis naerab ta mulle antud hinnangu üle. Kapten on eluaegsest meresõidust kortsuline – ehkki osa kurde jääb tumeda, sasise habeme varju. Kui ta naerab, tõmbuvad kortsud pingule. Nähtavale tulevad kaelal olevad sooned ja lihased. „Jaa, tõsi küll. Need, kes süvikus käia on söandanud, räägivad, et on põhja näinud. Aga nad valetavad. Neid tuleb kloppida nagu vaipa, et sealt tolmu välja saada – ainult kaks korda sagedamini.“

Ma ei püüagi enam kapteni juttu lahti mõtestada, aga see painab mind edasi. Nagu oleks mul midagi kahe silma vahele jäänud. Midagi olulist ja eksitavalt ilmset, millest saan aru alles siis, kui see oma tähtsuse minetab.

„See on igavesti seal all,“ ütleb kapten. „Räägitagu, mida tahes.“

3 Kõlbad paremini

Ma näen sellist und. Leban valgustatud köögis, kus kõik seadmed on säravvalged. Mitte niivõrd uued, kui et püüavad jätta uue muljet. Plastmassist, kroomitud detailidega, aga valdavalt plastmassist.

Ma ei saa liigutada. Või ei taha. Või kardan. Iga kord, kui ma seda und näen, on see veidi erinev. Minu ümber askeldavad inimesed, ainult et need ei ole inimesed, vaid maskeerunud koletised. Nad on mulle pähe pugunud ja sealt näpanud kujutisi, tehes neist maske. Need näevad välja nende inimeste

moodi, keda ma armastan – aga ma tean, et see on lihtsalt pettus.

Nad naeravad ja räägivad asju, mis ei tähenda mulle midagi. Ja ma püsin liikumatult nende järeletehtud nägude hulgas, nende tähelepanu keskmes. Nad imetlevad mind, aga ainult nii, nagu imetletakse midagi, millest teatakse, et peagi on see läinud.

„Minu meelest võtsid sa selle liiga vara välja,“ sõnab koletis, kes kannab minu ema maski. „See pole piisavalt kaua küpsenud.“

„Seda saab ainult ühtmoodi teada,“ ütleb minu isaks maskeerunud koletis. Ma tajun naeru – mitte nende suult, sest maskide huuled ei liigu. Naer elab nende mõtetes ja on nagu tühjadest silmaaukudest välja lastud mürgiastlad sihitud minu pihta.

„Selleks kõlbad sa paremini,“ ütleb üks koletistest. Siis korisevad nende kõhud nii valjusti, nagu mäevaring. Nad sirutavad end minu poole ja rebivad oma prae küüntega tükkideks.

4 Muidu saavad nad su kätte

Mulle ei meenu, millal see teekond algas. Oleksin justkui alati siin olnud, kui mitte arvestada seda, et ma ei saanud olla – midagi juhtus veel enne. Eelmisel nädalal või eelmisel kuul või eelmisel aastal. Usun üsna kindlalt, et olen ikkagi veel viisteist. Isegi kui olen aastaid selle puust laevalogu pardal

viibinud, olen ma ikkagi viisteist. Siin kulgeb aeg teistmoodi. See ei liigu edasi, see liigub küljetsi nagu mõni krabi.

Ma ei tunne kuigi paljusid meeskonnaliikmeid. Võib-olla ma lihtsalt ei mäleta neid ühest hetkest teiseni, sest neis kõigis peitub midagi väljendamatut. Leidub vanemaid, kes on merel töötanud. Meremehed, kui nende kohta võib nii öelda. Nad on kummituspiraadid nagu kapten, mustade valehammaste-ga põrgulävel vembutajad. Naeraksin nende üle, kui ei usuks kogu hingest, et nad kougivad oma plastmasskonksudega mul silmad peast.

Siis leidub noori nagu mina: lapsi, kes on üleastumiste pärast välja visatud oma soojast või külmast kodust, või kellel kõike Suure Venna pilkumatute silmadega nägevate vanemate vandenõu tulemusena polegi kodu.

Minu meeskonnakaaslased, nii poisid kui ka tüdrukud, rahmeldavad tööd teha ega ütle mulle muud kui: „Sa oled mul ees“ või „Hoiä oma käed minu asjadest eemal“. Nagu meist kellelgi oleks asju, mida tasub valvata. Mõnikord püüan ma neid nende tegemistes aidata, äga nad tõmbuvad minust eemale või lükkavad mu eemale. Pahased, et üldse äbi pakkusin.

Kujutlen alatasa, et näen laeva pardal oma väikest õde, kuigi tean, et teda pole siin. Kas ma ei peaks teda matemaatikas äitama? Näen kujutluses õde mind ootamas, äga ei tea, kus ta on. Tean ainult seda, et ma ei ilmu kunagi kohale. Kuidas ma saan seda talle teha?

Kapten, kes on justkui tuttav, äga justkui pole ka, jälgib pingsalt kõiki pardalolijaid. Paistab, et tema teab minust kõike, ehkki mina ei tea temast midagi.

„Minu ülesanne on *sinu* tegemistel pilk peal hoida,“ ütles ta mulle kord.

Kaptenil on silmaklapp ja papagoi. Papagoil on silmaklapp ja kaelas magnetkaart.

„Ma ei tohiks siin olla,“ pöördun kapteni poole, mõeldes, kas ma pole seda talle juba öelnud. „Mul on vaheeksamid teha ja kontrolltööd ootavad ja mustad riided jäid magamistoja põrandale vedelema. Ja mul on sõpru, palju sõpru.“

Kapteni suu on lukus, ta ei ütle midagi, aga papagoi küll: „Sul on siin ka sõpru, palju sõpru!“

Siis sosistab üks lastest mulle kõrva: „Ära ütle papagoile midagi. Muidu saavad nad su oma võimusesse.“

5 Mina olengi kompass

Minu tundeid ei saa sõnadesse panna. Või kui saabki, on need sõnad keeles, millest keegi aru ei saa. Ma ei valitse oma emotsioone. Rõõmust saab viha, vihast hirm, siis lõbus ironia. Nagu hüppaksid lennukilt, käed laiali, teades vähimagi kahtluseta, et suudad lennata. Ja korraga avastad, et ikkagi ei suuda ning sul pole mitte ainult langevarju, vaid ka riideid seljas. Kõigil inimestel seal all on aga binoklid ja nad naeravad, kui sa äärmiselt piinlikul moel hukatusse langed.

Navigaator ütleb, et ma selle pärast ei muretseks. Ta osutab paberiplokile, kuhu ma sageli ajaviiteks joonistan. „Visan-

da oma tunded üles ja värvi ära,“ ütleb ta mulle. „Peiler, meiler, pollar, dollar – tõeline rikkus peitub selles, kuidas sinu joonistused mulle mõjuvad, mind haaravad, nägema panevad. Minu kaardid näitavad meile teed, aga sinu nägemused *suunda*. Sa oled tõeline kompass, Caden Bosch. Sa oled tõeline kompass!“

„Kui ma olengi kompass, siis üsna kasutu. Ma ei tea isegi seda, kus on põhi,“ ütlen talle.

„Muidugi tead. Lihtsalt neis vetes ajab põhi alatasa oma saba taga.“

See paneb mind mõtlema oma kunagisele sõbrale. Tema arvas, et põhi on alati seal, kuhu poole ta näoga seisab. Nüüd mõtlen, et tal võis õigus olla. Navigaator tahtis mind toakaaslaseks, kui mu vana toakaaslane, keda ma õieti vaevu mäletan, midagi seletamata lahkus. Me jagame kajutit, mis on isegi ühele liiga väike, liiati siis kahele. „Sa oled siin sullerite hulgas kõige korralikum,“ ütleb ta mulle. „Meri pole su südant ära jahutanud. Pealegi on sul annet. Andekus võrdub kadedus, rohelus – sinu anne muudab laeva kadedusest roheliseks – pane mu sõnu tähele!“

Tema on üks neist lastest, kes on varemgi paljudel reisidel käinud. Ja ta on kaugelenägelik. See tähendab, et sind vaadates ei näe ta sind, vaid hoopiski midagi sinu taga täiesti erinevates dimensioonides. Inimesi ta enamasti ei vaata. Ta on ametis navigatsioonikaartidega – vähemalt sedaviisi ta neid nimetab. Need on täis pikitud numbreid ja sõnu ja nooli ja jooni, mis ühendavad tähtede punktiire tähtkujudeks, mida ma pole kunagi varem näinud.

„Seal on taevalaotus teistsugune,“ nendib ta. „Pead tähtedes nägema uusi mustreid. Mustreid, minuteid, päevi, päikeselli. Kõik selleks, et mõõta päeva kadu. Saad aru?“

„Ei.“

„Kaldalt laeva, laevaga kitseni. See on vastus, ma ütlen. Söüb kõike, seedib maailma, teeb sellest osakese oma DNAST, sülitab välja ja märgistab oma territooriumi. Territoorium, pärilikkus, ketserlus – kuulake, mis ma ütlen. Kaljukitsel on vastus meie eesmärgi kohta. Kõigel on oma otstarve. Otsige kitse.“

Navigaator on geniaalne. Suisa nii geniaalne, et mul valutab pea ainuüksi tema juuresolust.

„Miks ma siin olen?“ küsin temalt. „Kui kõigel leidub oma otstarve, mis on siis minu oma sellel laeval?“

Navigaator pöördub tagasi oma kaartide juurde, kirjutab sõnu ja lisab uusi nooli nende peale, mis seal juba olemas on. Ta muudab oma mõtted nii kihiliseks, et ainult ise neid dešifreerida suudab. „Otstarve, pringel, delfiin, ukseraam, ukseava. Sina oled maailma lunastuse uks.“

„Mina? Oled sa kindel?“

„Sama kindel kui see, et me sellel rongil oleme.“

6 Nii häiriv

Ukseava, ukseraam. Õe toa seintel tantsisklevad delfiinid, kui tema ukseävel seisan. Delfiine on seitse. Tean seda, sest

maalisin need sinna tema jaoks, igaüks neist kujutab üht Kurosawa seistmest samuraist. Tahtsin, et ta peaks neid kalliks ka siis, kui vanemaks saab.

Delfiinid jõllitavad mind täna õhtul ja ehkki põialdeta ei saa vehelda, pean neid palju hirmutamaks kui tavaliselt.

Isa mässib Mackenzie ilusti teki sisse, et õde korralikult soojas oleks. Aeg on hiline õe jaoks, aga mitte mulle. Olen äsja saanud viisteist, õde hakkab alles üksteist saama. Klub tunde, kuni magama heidan. Kui ma üldse magan. Ma ei pruugi magada. Mitte täna.

Allkorrusel räägib ema telefoni teel vanaemaga. Kuulen teda rääkimas ilmast ja termiitidest. Meie maja järatakse pulbriks. „... aga kahjuritõrje on nii häiriv,“ kuulen ema lausumas. „Peab mingi parem viis olema.“

Isa annab Mackenziele head ööd musi, pöörab siis ringi ja näeb mind seismas, mitte päris toas, aga ka mitte väljas. „Mis on, Caden?“

„Ei midagi, lihtsalt... pole tähtis.“

Isa tõuseb püsti ja õde keerab näo delfiinide poole, andes mõista, et on valmis uneilma minema. „Võid mulle öelda, kui midagi pahasti on. Sa ju tead seda?“

Räägin vaikselt, et Mackenzie ei kuuleks. „Lihtsalt seda, et... koolis on see poiss.“

„Jah?“

„Ma ei ole muidugi kindel...“

„Jah?“

„Noh... Ma arvan, et ta tahab mind ära tappa.“